

С В Е Т Л О С Т

ЛИСТ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ФРОНТА ЗАВОДА ЗА ИЗРАДУ НОВЧАНИЦА

Година I

Београд, 31 децембар 1944 год.

Број 2

Поменуло се — не повратило се!

Читали смо скицу совјетскога књижевника Иље Еренбурга „Немац“ и гледали смо совјетски филм „Дуга“.

И нехотице наметнула нам се мисао: неандерталске душе у модерним униформама и са модерном техником. Зар је могао неко да помисли да ће у пуном двадесетом веку моћи да посматра испољење друштвених црта својствених оном пра човеку из тамних дубина историје човечанства?

Научници који проучавају историју човековог постанка и развитка утврдили су на основу костију, лобање, вилица итд. да су неандерталци били људи који нас никад не би могли да схвате и разумеју, нити ми њих. Они су имали мозак много мањи него данашњи човек и једва да су имали моћ говора. То су била космата, погурена чудовишта, крволочни људождери, на границама звери, кад се почела јављати људска интелигенција, али је животињско у њима још преовлађивало.

Завирите у душу данашњег Немца, фашисте, и назрећете у њој душу неандерталца — пра човека. Немац и ми — заиста не можемо да се разумемо. Баците поглед на његова недела која је починио према народима у целој Европи. Довољно је да се потсетимо на оно што је учинио у Русији и код нас. Како су приређиване хајке на људе, како су људи, жене и деца мучени, клани и убијани на разне начине. Сетите се слике коју је пре неки дан донела „Борба“ на којој се види како Немци секу секиром главе наших родољуба! И то се са задовољством, зверским задовољством, фотографисало.

Погледајте и наше „чупавце“, космате праљуде — четнике. Зар они нису установили чак читаве дивљачке ритуале приликом клања жртава и зар им није био обичај да с ножа лизну крв убијеног?

Зар се један од тих кољаша у Обреновцу није хвалио, да му ништа слађе није него да закоље жену и дете?

Листа злочина једних и других огромна је. И једни и други спустили су цену човековог живота безнадежно ниско, и што је најужасније, они су се позивали на човекољубље, кад је требало да искусе заслужену казну.

А ти људи, по својим лобањама, вилицама, по склопу свога тела, дакле биолошки припадају данашњем човеку, а не неандерталском типу.

Међутим, њихова страховита недела нису само рђав сан, нису само злокобна привиђења која би нам се јављала после читања неког сувише фантастичног романа или гледања криминалног филма. То је језива стварност.

Па шта је узрок томе да се у душама извесних данашњих људи јављају тако фантастично мрачне, убилачке црте из једног дивљачког доба прошлости човечанства? Откуд та подивљалост, та преисториска чудовишта у модерним униформама и са модерном техником?

Узрок су томе мрачне силе фашизма, које, да би се одржале,

стварају услове за овај циновски пад људских душа.

То је жеља за богаћењем, плачкањем, угњетавањем, грамзивост, себичност једне владајуће шачице људи која жели политиком да се одржи на власти, и која је у том циљу на све стране сејала отров, корумпирање, деморалисање, одрођавање, губљење људског достојанства. Фашизам је учинио да многи људи подивљају.

Међутим, сви слободољубиви народи света, на челу са Совјетском Русијом, устали су и повели победоносну борбу за уништење фашистичке трулежи, угњетавања и убистава. Они желе да за навек уклоне услове за појаву неандерталаца. Они хоће да врате достојанство човека, да врате његову цену. Зато су и прогласили смрт фашизму.

Ту борбу повели су и народи Југославије окупљени у Н. О. Покрету, борбу против фашистичког окупатора и свих народних непријатеља који су се са окупатором удружили. Они су повели рат, који се победнички приводи крају, против свих угњетача и ненародних режима, за један бољи, светлији и срећнији живот, у коме ће приче о кољашима остати само као страшне успомене.

ЈНОФ

Борба са непријатељем и његовим помагачима не само док не буде истеран из наше земље, већ док не буде уништен у својој јазбини, борба са фашизмом и његовим слугама док не буде уништен код нас и у својој колевци, изградња слободне, федеративне и демократске Југославије, ето шта значи Јединствени народно-ослободилачки фронт

Ко може и треба да ступи у тај фронт?

Сви они који се нису огрешили о борбу Народна-ослободилачке војске и партизанских одреда, тј. сви они који су слободољубиви, честити, радени и прави родољуби, сви они који желе да воде борбу против непријатеља и фашизма и да изграђују нову, демократску државу.

Према томе, сваки треба поштено да испита своју савест и своја дела и да искрено без икаквих задњих мисли приступи народно-ослободилачком покрету.

Када Јединствени народно-ослободилачки фронт буде обухватио све, који му припадају и по срцу и по уму и по делима, тада ће он постати најсигурнији чувар стечених слобода.

Према томе Јединствени народно-ослободилачки фронт претставља политичку претходницу народа, његов најсвеснији део.

Он саветује, помаже народну власт и с њоме најтешње сарађује чинећи је живљом и делотворнијом. У њему се све родољубиве демократске снаге земље мобилишу око идеје народно-ослободилачке борбе и служе одано и несебично општим интересима.

Овај моћни политички апарат користи подједнако свима народима Југославије. Братство и јединство наших народа постигнуто кроз заједнички проливену крв и заједнички претрпљене невоље нашло је свој најлепши израз у Јединственом народно-ослободилачком покрету.

ПОВЕРЕНИК ФИНАНСИЈА У ЗАВОДУ

У суботу, 2 ов. мес., Повереник финансија Душан Сернец са својим помоћником др Обреном Благојевићем посетио је Завод, којом приликом је разгледао атеље за штампање, галванопластику, књиговезницу као и још неке радионице и притом изразио задовољство што види да је Завод потпуно оспособљен за рад.

Интересујући се затим за исхрану као и питање становања у кругу Завода, позвао је особље да уложи максимум напора у рад који треба да осигура извођење програма у продукцији за одређено време, и са своје стране обећао пуну подршку и помоћ.

НОВ ПОЈЕДИНАЦ — НОВО ДРУШТВО

Јединствен је рат који се данас води. Јединствен је обимом ангажованих материјалних сретстава зараћених страна. Без-примеран је жртвама и поступцима који излазе из оквира свих ратних правила и значе тешке злочине. Најзад, јединствен је и по томе што је он сукоб два различита схватања појмова слободe и права, што је он сукоб два различита друштва, две идеологије.

Исход рата показује да једна нација силом и оружјем не може оспорити основна права других нација. Војни и политички догађаји стварају данас дубоке и корените измене у друштвеном, економском и социјалном поретку европских народа. Исти разлози су снажно утицали и код нас на наше политичко и друштвено уређење, које је имало обележје система једне управе спутаваних личних и политичких слобода и економског и социјалног угњетавања и искоришћавања најширих народних маса.

Нама се данас указују нови путеви. Њима је кроз свих двадесет и седам година постојања бивше Југославије робијањем и хапшењима било забрањено ићи. Они су данас слободни и ми ћемо њима поћи у нови живот.

Никада наш народ није више био свој господар него сад и никад његове потребе нису тако директно тумачене и тако присно схватане као данас и као што ће то сутра бити. Народ је извојевао пут своје власти, која мора бити врховна.

Зато је данас сваки појединац дужан да се, ослобођен навика и тековина старог друштва, уврста у редове бораца за нови живот.

Дужан је да своју личност васпита у једном новом, социјалнијем и хуманијем духу. Дужан је да се васпита у духу једног ново створеног друштва у коме правда, поштење и слобода неће бити само појмови. У духу друштва у коме ће нерад значити срамоту, а непоштење злочин.

Само радан, само поштен и исправан, само нов човек може створити ново друштво.

РАД ОДБОРА НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ФРОНТА

Избор делегата за бирање Градског радничког одбора фронта

У четвртак 7 о. м. скупило се особље Завода за израду новчаница у бројачницу ради избора делегата за скупштину радника-ца индустријских предузећа и радионица из Београда. Уводну реч је дао друг претседник Лаковић другу политичком комесару потпуковнику Јовичићу. Потпуковник Јовичић је дао кратак преглед спољне и унутрашње политичке ситуације. Подвукао је изванредно важну улогу, коју су радници одиграли у народно-ослободилачком покрету. Из њихових редова су поте-

НАШ ЗАВОД И ВАЛУТНО ПИТАЊЕ

Фашистички окупатори исцепкали су Југославију на осам валутних подручја. Осам различитих врста новчаница циркулишу још и данас у разним деловима наше државе. Однос између тих валута је потпуно несигуран и неодређен. Наше народе у мањој мери занима курс окупаторских монета, који ће опадати због инфлације у матичним земљама. Наша је брига управљена у првом реду на динаре и куне. Према речима помоћника Повереника за финансије др. Обрена Благојевића њихова се судбина највећим делом налази у рукама Народно-ослободилачког покрета, који ће знати и моћи да заштити интересе народа, исто онако као што се борио за част и слободу наших народа.

Квислинзи Недић и Павелић емитовали су огромне своте новаца ради издржавања окупаторских трупа. У Србији и Банату је пуштено у оптицај преко 35 милијарди динара, а у Хрватској преко 80 милијарди куна. Разуме се да су ове претеране емисије неподношљиво гушиле најшире народне слојеве.

Као што се види наша финансијска ситуација за време окупације била је веома рђава и из ње се не може одједном ускочити у благостање. Рат још увек траје са свима својим негативним последицама. Стога се дефинитивно решење валутног проблема може очекивати тек после потпуног ослобођења целокупне југословенске територије.

Као прва финансијска мера после ослобођења ради излаза из валутног хаоса биће изједначење монете путем замене новчаница. Без обзира на релацију у којој ће се вршити, замена мора бити спроведена на најбржи могући начин. Тако ће се избећи непотребни потресци у привреди.

Практично решење питања замене новчаница зависи у највећој мери од капацитета производње наших машина. Уколико ове буду брже у стању да избаце потребну количину новчаница ради замене, утолико ће брже привреда моћи да дође у нормално стање.

Немачки пљачкаши су нам однели две најбоље и најмодерније машине за дубоку штампу. (На машинама за дубоку штампу се израђују рубље, фунте и долари и због финоће израде је поменуте валуте тако рећи немогуће фалсификовати.) Но без обзира на овај тежак удар наши машинисти, формације, бројачице, служитељи, уметници и старешински кадар показали су силну вољу за рад и постигли су резултате, који од поставка Завода нису ни приближно достигнути. Завод за израду новчаница функционише тачно као сат, те по квалитету и организацији рада не заостаје ни за којим сличним предузећем у иностранству.

Осећање истинске слободe даје особљу потребну енергију, да ефикасно учествује у величанственом делу обнављања наше привреде.

кли многобројни неустрашиви борци и одличне старешине дорасле свакој ситуацији.

Затим је друг Јовичић позвао присутне да потпуно слободно и по својој савести приступе избору делегата. Најпре је изабран кандидациони одбор, који је предложио следеће другове и другарице као делегате: Михаила Лаковића, Чедомира Медурића, Петра Иванића, Добривоја Павловића, Танасија Крњајића, Миодрага Медедијана, Војислава Величког, Бошка Миклиновића, Драгослава Голубовића, Жарка Госпића, Милана Батића, Ђуру Бајића, Љубомира Рајковића, Братољуба Угљешин-

ћа, Владимира Бугарског, Радивоја Димитријевића, Јосифа Миленковића, Милана Илића, Илију Вучелића, Добривоја Ивановића, Милорада Арсића, Божицу Веселиновић, Драгицу Ерцег, Станку Пухало, Видосаву Стефановић, Манду Гмаз, Љубинку Јованић, Јелену Ђорђевић, Ружу Васиљевић, и Драгицу Брадић. Листа је примљена аklamацијом. Потврђен је досадашњи секретаријат Народно-ослободилачког фронта Завода и изабран је за благајника друг Предраг Стојковић.

На скупштини радничких претставника свих важнијих предузећа у Београду, која је одржана 10 о. м. у дворани Коларчевог Народног универзитета ушла је у пленум Градског радничког одбора фронта као претставник Завода за израду новчаница другарица Драгица Брадић. Познавајући другарицу Брадић као одличну радницу широке интелигенције, надамо се да ће достојно репрезентовати наш Завод у пленуму Градског радничког одбора фронта.

Конференција Антифашистичког одбора омладине у Заводу

У среду, 6 о. м., одржана је конференција Антифашистичког одбора омладине у Заводу на којој је другарица Вукосава Пејовић, делегат Завода на заседању I Конгреса Антифашистичке омладине Србије, поднела извештај о значају заседања овог Конгреса. У срећеном и лепо изложеном реферату, другарица Пејовић је између осталог рекла:

„Сада, у нашем „Југословенском часу“, омладина уз старије борце у победоносном маршу треба да учвршћује дивовске темеље кроз борбу на фронту и рад у земљи. Мрачне силе социјалне негације се гасе под ударцима стваралачког јединства идеје омладине, која као зрак сунца са истока даје виталну снагу и једини нас у облику свих наших скупова. На крају другарица Пејовић је рекла: „На вама је да остваримо онај програм, који приводе крају сви слободољубиви народи света на челу са Русијом.“

Излагање другарице Пејовић саслушано је са највећом пажњом и на крају поздрављено дугим аплаузом, па је потом отпочела жива дискусија поводом реферата.

Пошто је затим другарица Јелисавета Станковић рецитовала песму „Како умире Далматинац“ и друг Стеван Тривунац прочитао чланак „Борба једног Комсомолца“, конференција је завршена.

Чињеница да је наша омладина решено и са вољом пошла једним новим путем даје најлепше наде за будућност.

Прикупљање прилога за пострадале народе Југославије

У ударној недељи Омладински одбор прикупао је у Заводу прилоге за пострадале народе Југославије. Прикупљено је у готову: Динара 33.550—, затим брашна 178,900 кгр., пасуља 157,250 кгр., жита 22.500 кгр., грашка 23,850 кгр., вуне 5,555 кгр., 3 пара рукавица, 1 пуловер, итд.

Прикупљање су вршиле другарице Вида Стефановић која се нарочито истакла, затим Јелена Станковић и Даница Гавриловић. На овом послу свесрдно их је помагала такође и другарица Софија Радојковић.

Учење руског језика

Часови руског језика се непрекидно одржавају сваког понедеоника и четвртка од 16—17 часова. Велика број службеника и службеница Завода као и њихових рођака марљиво се спрема из табака, које је зналачки саставио предавач друг Александар Писанко. Својом гвозденом вољом за рад и одличним методом предавања руског језика, друг Писанко је стекао симпатије свих слушалаца.

Драгом другу Кости Петковићу

Коју реч треба рећи да покренемо поново твоје срце
и коју реч да кажемо да опет чујемо твој глас?
Јер, заиста, имали смо још нешто да ти рекнемо
као што увек понешто заборавимо да кажемо драгим људима кад оду од нас.

Ти никад више нећеш чути онај борбени поклич
што га је народ саздао да тепа о себи: — Тито! —
и никад нећеш моћи да знаш кад је пао Берлин,
кад је замро последњи звук ове крваве симфоније, па ни то

кад је Каћуша престала да грми; нити ћеш,
кад се враћају кућама, поново, видети своје драге Партизане.
Ти никад нећеш крочити више у пролеће и лето
и никад осетити мирис цветне гране.

Нећеш видети ведре дане што ће, као хучне композиције,
пролетети мимо тебе, или чути песму пионира,
јер твоје је срце мртво и залеђено за увек,
јер је, све што тицало се нас, тебе престало да дира.

Али ми, из овог времена, боље но стари лекари, умемо да оживимо људе.
Ми никад нећемо да заборавимо твој глас, твоје очи, твога лица црте,
јер уткан си, драги друже, у славне дане октобра
хиљаду девет стотина четрдесет и четврте.

УДАРНИ МЕСЕЦ У ЗАВОДУ

За време три и по године надчовечанске борбе наше херојске Народно-ослободилачке војске и партизанских одреда Црна Гора, Босна и Херцеговина, Далмација, Лика и Кордун, поднели су беспримерне жртве у људству и материјалу. Безбројни су примери јуначког става наших тешко пострадалих крајева, о коме ће се столетима певати песме и причати легенде. У Црној Гори на пример, где је подигнут општи народни устанак, народ је дао дваест реквизиција за војску. Било је случајева да жена, којој је муж или син у војсци, да добровољно своју једину краву и сама одлази у партизане.

Сада се налазимо у ударном месецу за помоћ пострадалим крајевима наше драге државе демократске-федеративне Југославије.

Одбор народно-ослободилачког фронта Завода за израду новчаница покренуо је акцију за прикупљање помоћи међу особљем нашег предузећа. Сазвао је конференцију у бројачници, на којој су говорили другови Милан Илић, Чедомир Медурић и Јован Илић. Одмах после конференције приступило се скупљању прилога у новцу и намирницама.

У новцу је до сада скупљено 130.000 динара. Што се тиче намирница службеници и службенице Завода су решили да се одрекну четири ручка у јануару 1945 г., те је на тај начин добијено: 180 кгр. пасуља, 24 кгр. масти, 50 кгр. пшеничног брашна, 50 кгр. црног лука и 3 кгр. алеве паприке.

На раду у ударном месецу за прикупљање помоћи пострадалим крајевима Југославије нарочито су се истакли другарица Видосава Стефановић и друг Милан Стојисављевић.

ИСПРАВКА

У прошлом броју нашега листа, у извештају под насловом „Избор Одбора АФЖ а у Заводу“ омашком је место имена Драгиње Ђерџић, која је члан Одбора, ушло име Драгиње Дамњановић, која није члан.

Дражиновци у логору

- Разговор са другом Миланом Илићем -

У логору на Бањици одвојено су били смештени борци народно-ослободилачког покрета, а одвојено дражиновци. Међу борцима народно-ослободилачког покрета владало је савршено другарство. Они који би примили пакете од рођака и пријатеља, братски би их делили са оним друговима, који нису ништа примили. Код дражиноваца се поступало сасвим супротно. Ако би неки чупавац примио пакет са печењем или сланином, он би сам све смазао, док би његов најближи пријатељ од свега тога уживао само у мису. За парче сланине или за цигарету дражиновац је захтевао од свога друга кошуљу, ципеле, капут и слично. Тако су се ти изроди нашег народа богатали у логору, док су своје ближње остављали сасвим голе.

Једном приликом су доведени у логор херојски грчки партизани. И од њих су краљеви војници захтевали богату компензацију за најмању услугу.

Недружељубље дражиноваца ишло је до највеће мере. Дешавало се да се појединцима сувишно месо и хлеб убуђа и да су их бацали на ђубре не давши за времена ни парченце својим пријатељима.

Управа логора играла је дволичну улогу. Њено је лице било недићевско и љотићевско, а наличје дражиновско. Гдегод је могла, управа је излазила у сусрет чупавцима. Дешавало се да је пакете намењене борцима народно-ослободилачког покрета, давала дражиновцима. Новембра 1943 управа је организовала бекство читаве групе четника. Са њима су побегли и сви жандарми, који су их чували.

Постоје још многи примери велике моралне покварености дражиноваца и њихових помагача, због које их је народ презрео и пришао листом народно-ослободилачком покрету.

† КОСТА ПЕТКОВИЋ

Прошлог месеца је Народно-ослободилачки фронт Народне банке претрпео изванредно тежак удар: изгубио је свога претседника, нашег драгог друга Косту Петковића. Коста Петковић је рођен 1910 у Рачи — крагујевачкој. Гимназију је свршио у Крагујевцу, а Правни факултет у Београду. Иако никад није ишао у иностранство, знао је одлично све важније европске језике. Нарочито је волео руски језик и књижевност. Своју струку познавао је у танчине и као првокласни банкарски и правни стручњак радио је у банциној Главној дирекцији. Као човек био је широка словенска душа, који је тежио да све људе загрли у братски загрљај. Мудар, тактичан и племенит уживао је љубав и поверење свих, који су с њиме долазили у додир. Херојска природа он је, иако војнички неспособан, отишао у Комсајски партизански одред пред офанзиву Црвене армије и Народно-ослободилачке војске на Београд. У љутим и напорним борбама његова се срчана мана још више погоршала и иначе слабо срце попустило. После ослобођења изабран је за претседника Народно-ослободилачког одбора Народне банке и на тој дужности сагорео је радећи. Пример Косте Петковића светлеће вечно будућим нараштајима, као узор како човек треба да живи и да мре.

Значај догађаја 14 децембра 1939 године

Политички догађаји 1939 године нису само указали на погрешан пут наше спољне политике за последњих 20 година. Они су далековидим и оштроумним људима објавили и крајњи моменат потребе наше политичке преоријентације.

Међутим коалициона влада Цветковић-Мачек није показивала нимало расположења за измену наслеђеног курса наше спољне политике. Напротив, она је, када се београдским улицама дигоо глас радног света и универзитетске омладине за спас народа, прибегла крајњим мерама. Београдским улицама су одјекивали пуцњи и пролила се крв невиних и поштених.

Жртве 14 децембра 1939 године биле су свесне догађаја који се дешавају. Биле су свесне онога што тек претстоји. Оне нису биле узалудне, јер су и њихове кости и крв уграђени у темеље нове срећне демократске федеративне Југославије.

Оснивање позоришне секције Антифашистичке омладине

Напор и добра воља коју улаже А. О. Завода за постизање циљева у оквиру својих дужности, довели су до новог успеха: основана је позоришна секција Антифашистичке омладине у Заводу са другом Стеваном Копачем на челу. Како се увелико врше припреме за почетак рада секције, то ћемо ускоро имати задовољство да видимо наше омладинце на сцени као тумаче разних животних и друштвених проблема. Поздрављајући овај нови успех наших омладинаца, желимо сваку срећу у даљем раду.

МОЛБЕ ЗА ПОСТАВЉЕЊЕ

Пошто су у Заводу за израду новчаница сва места попуњена, то се нове молбе за постављење неће више примати.

За Народно-ослободилачки фронт
Завода за израду новчаница
Уредник ПЕТАР ИВАНИЋ

ЗНАЧАЈ ХЕМИСКИХ ИСПИТИВАЊА

Двадесети век би се могао са много разлога назвати веком хемије. У нашем веку развој хемије је узео такве размере, да та наука и њене примене засецају најдубље у живот данашњег цивилизованог човека. Ова се наука толико развила, да би можда било тачније говорити о хемијама, но о хемији. Поједине гране хемије специјализирају се и добијају своју посебну карактеристику и технику. Тако разликујемо следеће гране хемије: неорганску и органску хемију, биохемију, физичку хемију, агрикултурну хемију и многе друге гране, од којих свака чини на великим Универзитетима сасвим посебне катедре и од којих многе имају своје специфичне методе и технику рада. Једну од ових грана хемије чини аналитичка хемија са свима својим посебним задацима, од којих је један и испитивање материјала и сировина по индустријским предузећима.

Потреба за хемиским испитивањима са поглавито практичним задацима, ради контроле производње у индустријским предузећима, вршења испитивања техничког и другог материјала, контроле животних намирница итд. данас доводи у свим културним земљама до стварања све већег броја хемиских лабораторија. Говорити укратко о значају ових испитивања врло је тешко. Ради илустрације значаја хемиских испитивања материјала навешћу овде два три упадљива примера, из којих се види како и најмање, за лаике тако рећи несхватљиво мале количине страних примеса утичу одлучујуће на могућност употребе каквог материјала за одређене сврхе. Свакоме је врло добро познато шта је месинг и у колико се великој мери он данас примењује за најразличитије сврхе; али је ретко коме и од оних који обрађују месинг познато, да је присуство у месингу минималне количине од 0,005% метала антимагнетно доводи до да месинг буде практично неупотребљив за механичке обраде.

КАКО ПАРТИЗАН УМИРЕ

Киша је падала као из кабла. По расквашеним путевима и увалама Фрушке горе наступали смо према положају. Немци заједно са бандама љотићеваца, дражиноваца и усташа укопали су се на огранцима Фрушке горе, да би заштитили трупе, које се повлаче. Задатак, који нам је постављен, није био ни мало лак, али у питању је слобода, бољи живот, уништење фашизма. Са тим циљем ишли смо храбро напред газећи густо блато, прелазећи преко огромних бара. Једва смо чекали да стигнемо на положај, узмемо пушке и отворимо ватру на те дрске и крвничке изроде.

Визић. Мало место опустошено, поплаљено, пружало је јадну слику. Где ли су вредни ратари, чији су домови стајали неми као авети? Колико ли је њих под земљом? Такве мисли су нам пролазиле кроз главу корачајући напред. Стигли смо на положај. непријатељ је у непосредној близини. Укопали смо се. Чекамо да се мало раздани, да би осмотрили непријатељски положај. У праскозорје осмотрили смо непријатељске ровове. Неколико непријатељских војника се крећу. Као по команди, испуњени срџбом и осветом, пуни смо пушке и пуцамо. Јаук се чује са противничке стране истовремено кад и непријатељски митраљеви. Двобој почиње.

Цео дан води се борба. Наш командир обилази ровове, даје упутства и полета нашим младим борцима, а на лицу му се чита осмех, осмех самопоуздања, вере у успех и крајњу победу. Тај осмех се преноси на нас. Стежемо јаче своје драге пушке и митраљеви, јер пред очима видимо победу, победу која нам долази све

Затим злато које садржи 0,01% олова већ пуца при ваљању и неупотребљиво је за израду накита и других израђевина од злата. Бакар који садржи само трагове арсена губи око 30% од своје електроспроводљивости, и тиме постаје неупотребљив за израду електричних спроводника, жица и др.

Међутим присуство малих количина арсена у баку може бити корисно ако бакар не служи за електротехничке сврхе, већ нпр. за справљање месинга који има да служи за ливење.

Један исти материјал може бити различитог квалитета и према употреби којој је намењен тражи се да одговара извесним одређеним условима; а да ли један материјал одговара потребним условима, утврђује се стручним испитивањем тога материјала.

Др. М. Ст. М.

КЊИГЕ КОЈЕ ТРЕБА ЧИТАТИ

Јосип Броз-Тито: „Борба народа поробљене Југославије“. Издање Нове Југославије. Београд, 1944 г. Цена 30 дин.

На кристално јасан начин маршал Југославије и народни херој Јосип Броз-Тито излаже борбу наших народа за ослобођење од фашистичке куге. Још приликом аншлуса (окупације Аустрије од стране Немачке), Комунистичка партија је указивала на страховиту опасност, која прети нашим народима од национал-социјализма. Али нити вреди глумом шаптати, нити хоравом намигивати. Назови-државници старе Југославије пуних двадесет година тврдоглаво нису хтели да успоставе дипломатске односе са СССР. Када је избио други светски рат успостављени су трговински односи, али сувише доцкан. Непријатељ је већ снажно закуцао на наша врата. Поред грешака у спољној политици и у унутрашњој политици су прављене тешке омашке. Тако је национално питање било до врхунца заштрено. Корупција и неморал владали су

ближе и ближе. Чујемо јаук, затим жагор. Командир је рањен. Нас четворо искачемо из рова, прилазимо му и носимо га иза положаја под ватром непријатељских куршума. Блед је, али оно што диже нашу војску, гвоздени морал и елан, још га нису напустили. „Ништа није другови. Идите на положај, немојте да ослаби крило.“ Другови из ровова довикују нам: „Носите га, а ми ћемо се борити за вас. Брже, тај човек нам је потребан“.

Узимамо носила. Болничарка је већ превела командира, те га носимо у село. Иако је тешко рањен, говори нам о великој дужности, која је пред нама. Свестан је да неће преживети, те жели да искористи последње трзаје живота, да своје искуство пренесе на нас, како бисмо што успешније спровели борбу. Говори све теже и теже. Ваздуха већ нема. Ходемо брже да бисмо што пре стигли до болнице. Доцкан. Последњи трзаји и његове последње речи: „Другови, ја умирем. Ви остајете. Продужите, јер знајте да треба осветити хиљаде и хиљаде наших бораца, хиљаде жена и деце, браће и сестара. Немојте стати док и последњи непријатељ не падне. Осветите и мене, јер мишљах вама и народу добро. Смрт... фаши...“ — даље није могао. Последњи дрхтај самртника и још један живот се угаси. Спуштамо носила.

Стадосмо мирно и поздрависмо хероја, који је знао зашто је погинуо.

Однесосмо га до манастира „Ђипше“ и ту га сахранисмо до још једног друга. Погнуте главе одали смо им последњу по част, а благи ветрић је харлијао преко хумка као да је хтео рећи: Не другови. Ви нисте умрли, живећете и даље у мислима

у свима министарствима, а нарочито у Министарству војске и морнарице. Од дванаест милијарди годишњег буџета четири је трошено на војску, па ипак је војска била врло слабо наоружана и опремљена. У врховима ђенералштаба седели су издајници типа Милана Недића. Земљу су преплавили немачки шпијуни „туристи“. Профашистички режими Милана Стојадновића и Драгише Цветковића довели су земљу до руба пропасти. 27 марта 1941 блеснула је као муња народна воља, да ни под којим условима наши народи неће да буду фашистичко робље. Међутим труло и покварено вођство није умело да правилно оцени и да се ослони на несаломљиву снагу, која постоји у нашим народима. Зато је дошло до априлске катастрофе и до најцрњих и најмрачнијих дана наше историје. Али Комунистичка партија је предвидела овакав развој догађаја. Још 1940 г. образована је у највећој тајности Војна комисија, која се 22 јуна 1941 г. претворила у Главни штаб партизанских одреда Југославије, а доцније у Врховни штаб. Војна комисија имала је задатак да преузме војно вођство Југославије у случају капитулације. Врховни штаб партизанских одреда Југославије организовао је оружану борбу у свима крајевима наше државе, а Врховни штаб је повео у бојеве нашу Народно-ослободилачку војску, која је сада регуларна војска наших народа. Седам љутих офанзива предузимао је окупатор са својим трабантима, да уништи Народно-ослободилачку војску, али је она после свих тих офанзива изишла већа и снажнија него икад. Најважнија тековина народно-ослободилачке борбе је братство и јединство наших народа. Хитлер и Мусолини су уображавали да су за навек завадили наше народе, али је данас жива стварност да Срби, Хрвати, Словенци, Црногорци и Македонци иду заједно на Берлин, да тамо дотуку у њеној јазбини фашистичку аждају.

нашим заједно са оним друговима, који падоше од 1941 године до данас. Ви сте нам дали пример, како се гине за част и слободу. Почивајте мирно, јер ћемо продужити вашу борбу и учинити оно за чим сте жудели. Ниједног тренутка нећемо поклекнути, бићемо достојни вас.

Вратили смо се на положај. Борба је настављена са још већом жестином.

Пушке и митраљеви жељни освете пуцали су јаче него икада.

М. Радовић „Буца“

ЈЕДАН

Жени је само то рекао:
— Чувај ми сина и њлуг.
Тамо у шуми га чекао
један од суседа, друг.

Одоше после на хиљаде
на њуш и шежак и дуг.
Из борбе у борбу без одмора
на исток, на запад, на југ.

Ходања, шрчања, јуриши
— над шумом небесни свод —
дани и ноћи у борбама
и ојеш бескрајни ход.

Рањен у Санџаку њао је:
на срцу му крвави круг.
Пред смрт је само поменуо
сина јединца и њлуг.

Гвидо Тартаља